

УДК 630.18

Драган Н.В. (Україна, Біла Церква)

ЕКОЛОГІЧНА ОЦІНКА ВІКОВОЇ ДІБРОВИ УРОЧИЩА «ГОЛЕНДЕРНЯ»

В умовах нестабільності клімату, техногенного забруднення довкілля, антропогенного тиску, природні екосистеми знаходяться в напружених умовах зростання, потребують активних невідкладних заходів по їх реабілітації.

Урочище «Голендерня», приміське лісове насадження, в 2008 року було приєднане до дендропарку «Олександрія». Урочище знаходилося без догляду і підлягало жорсткому антропогенного тиску. З метою організації моніторингу стану вікової діброви урочища в 2012 році було проведено вивчення умов зростання дубів, ботанічна інвентаризація, фітосанітарне обстеження дубів.

Тип ландшафту на території діброви - закритий простір з вертикальним зімкненням крон. Рельєф рівнинний, з пониженням в сторону річки Рось. Тип умов місцезростання – С2.

Площа вікової діброви становить 35.35 га, на ній зростає 1210 дерев дуба віком 200-240 років. Центральними дорогами діброва розбита на три квартали площею 4.9, 16.5 і 13.95 га.

За рівнем деградації деревостану та трав'янистого покриву на території діброви виділяються три типи ділянок: 1) зі збереженою лісовою структурою загальною площею 15.8 га (44.7%), на яких зростає 745 дубів (61.6%) з найвищими таксаційними показниками : заввишки $24.2 \pm 1.42 - 25.8 \pm 0.93$ м і з діаметром стовбура $63.7 \pm 2.05 - 69.3 \pm 0.7$ см; 2) з випаданням зі структури насаджень того чи іншого ярусу чи намету загальною площею 9.5 га (25.6%), на них зростає 372 дуба (30.7%) з середніми таксаційними показниками: заввишки $21.3 \pm 1.93 - 25.3 \pm 1.99$ м, з діаметром стовбура $51.3 \pm 3.21 - 65.9 \pm 3.72$ см; 3) представлені лише дубом та трав'янистим покривом площею 6.35 га (18.0%) з 93 дубами (7.7%) з найнижчими таксаційними показниками: заввишки $16.9 \pm 0.43 - 19.6 \pm 1.11$ м і діаметром стовбура $43.3 \pm 0.61 - 53.9 \pm 2.03$ см. Ще 4.15 га (11.7%) території діброви витоптані і випалено до мінеральної частини і позбавлені деревної рослинності.

По мірі спрощення структури та зростання процесів деградації на ділянках зменшується густина зростання дубів від 47.2 до 14.6 екз/га, зменшується кількість дерев без видимих ознак уражень від 34.1% до 0 та збільшується кількість дубів з комплексом патологій від 18.6 до 90.1 %.

Ґрунти малопотужні, сірі лісові, супіщані, з долею піщаної фракції 65-86%, глинистої – 6-18. Гумусовий горизонт змінюється від 0-2 до 20-25 см. Гумусо-опідзолений горизонт 10-18 см, слабо профарбований гумусом, на темно-сірих ґрунтах – 20-25 см, добре профарбований.

Для діброви урочища характерна істотна різниця в вологозабезпеченні ґрунтів, для більшості території властивий промивний режим. Щільність верхніх горизонтів ґрунту змінюється від 0.85 до 1.89 г/см^3 , найнижчі значення характерні для ділянок з непорушеною структурою, найвищі – в місцях найбільшого антропогенного навантаження.

Вміст гумусу в ґрунтах діброви має дуже низькі значення – від 0.3% на деградованих ділянках до 1.49-0.60 (по горизонтам) на ділянках зі збереженою лісовою структурою. Вміст елементів мінерального живлення в ґрунтах діброви характеризується низькими значеннями

Діброва «Голендерні» становить хрестоматійний приклад негативного впливу людини на лісові ценози. Високе рекреаційне навантаження, засмічення території привели до деградації ґрунтів значної частини старовікової діброви. Міра деградації ґрунтів тієї чи іншої частини діброви знаходилася в прямій залежності від інтенсивності, тривалості, величини впливу людини.

В результаті проведених досліджень нами встановлені перелік показників для контролю за станом дубових насаджень урочища «Голендерня» та періодичність контролю:

Оперативний контроль має завданням слідкування за виникненням осередків хвороб та спалахів розмноження шкідників (постійно).

Регулярний контроль здійснюється за вологістю ґрунту в діброві (1 раз в місяць протягом вегетаційного сезону) і поточним відпадом дубів (1 раз в рік).

Періодичний контроль (раз в 5 років) визначає санітарний та фітопатологічний стан діброви, уточнює її площу, кількості та густоту зростання, стан осередків послаблення та збільшеного відпаду, динаміку та структуру поточного відпаду дерев дуба.